

INGLIZ TILINI CHET TILI SIFATIDA O'QITISHDA LUG'ATLARNING TA'SIRI

Jumayeva Mohira Bekzod qizi

*Samarqand davlat chet tillar instituti
talabasi*

Jumayeva Mukarrama Bekzod qizi

*Samarqand viloyati, Narpay tumani
4-maktabning Ingliz tili fani o'qituvchisi
Email: mohirabekzodovna@gmail.com*

***Annotatsiya:** Hozirgi kunda chet tillarini o'qitish, o'rganish har jabhada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chet tilni o'rganish uchun esa o'quvchidan sezilarli malakaga erishish ongli va qat'iyatli harakatlar talab qilinadi. Umuman olganda, talabalar notanish lug'atlar, turli xil matn ma'nolariga ega bo'lgan so'zlarni aralashtirish, samarali yozish mexanizmini o'zlashtirishda turli xil qiyinchiliklar va asabiylashuvchi omillarga duch kelishadi. Bu muommolarni bartaraf etishda va bir qancha qulayliklarni yaratishda lug'atlarning o'rni ham beqiyosdir. Ushbu maqola esa ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishda lug'atlarning ahamiyati, ta'sir doirasi qay darajada ekanligi yoritilgan.*

***Kalit so'zlar:** lug'atlar, chet tillari, Ingliz tili, mexanizmlar, an'anaviy vositalar, til ko'nikmalari, gramatika, kurs kitobi, ta'lim.*

Lug'at til o'rganishda barcha talabalar uchun juda foydali manbadir. Kurs kitobi va grammatika matni bilan bir qatorda lug'at til o'rganish muhitida muhim vosita bo'lib, kurs kitobi va grammatika kabi o'quvchilar lug'ati ham didaktik yo'nalishga ega bo'lishi kerak. Lug'atlarning so'z manbalari va so'zlar haqidagi ma'lumotlarning roli tengsizdir. Aslida lug'atlardan matn yaratishda ham, lug'atni o'zlashtirishda ham samarali foydalanish mumkin va ular haqidagi yangi so'zlarni yoki ma'lumotlarni tushunish uchun qabul qilish kerak. Ammo ularning foydaliligi o'quvchilarning ulardagi ma'lumotlarga tez va aniq kirish imkoniyatiga bog'liq. Lug'atdan foydalanish bir qator ko'nikmalarni o'z ichiga oladi.

Har qanday fanni o'qitish jarayoni samarali natijaga erishish uchun barcha mavjud resurslardan foydalanishni talab qiladi. Chet tillarini o'rgatish bilan shug'ullanishda ham lug'at kabi an'anaviy vositalar muhim ahamiyat kasb etadi. Qolaversa, lug'at ta'lim-tarbiya jarayonida, chet tillarini o'rganishda ham ta'siri katta.

Chet tillarini o'rganishda samarali o'qitish va o'rganish talabning qo'llanmalari, matnlari, audio-vizual va tasviriy vositalaridan foydalangan holda an'anaviy o'qitish va aytib berish usulini to'ldirish uchun innovatsion strategiyalarni talab qiladi. Bunday innovatsion qobiliyatlarga ommaviy axborot vositalari, IT-ga asoslangan ko'rsatmalar va boshqa ommaviy axborot vositalari va lug'atlar kiradi. Ingliz tilini o'rganishda kommunikativ qobiliyatga erishish uchun tilning asosiy sohalar - ta'lim,

ijtimoiy o'zaro munosabatlar, dam olish va ko'ngilochar, ixtisoslashtirilgan registrlar, turizm va atrof-muhitning so'z boyligini bilish kerak. Chet tillarini o'rganishda faqatgina mashg'ulot vaqtlari yetarli bo'lmaydi, shuning uchun o'quvchilar tomonidan mustaqil ta'lim - o'qish, so'z boyligini rivojlantirish va til ko'nikmalarini yaxshilash - zarur va bu yerda lug'atlarning ta'siri va xizmati juda muhim. Shuning uchun so'z boyligini rivojlantirish o'quvchilarning asosiy vazifasidir. Bundan tashqari umidsiz o'quvchilar chet davlatlarga sayohat qilganlarida grammatikani emas, balki lug'atlarni olib yurishadi. O'quvchilar oddiy so'zlarni o'zlashtiribgina qolmay, balki so'zlarning sintaktik munosabati va birikmalarini ham bilishlari kerak va buning uchun lug'atdan foydalanish bir qator qulayliklar tug'diradi.

Bundan tashqari, til o'rganish va o'qitishda zamonaviy texnologiyaning ham roli beqiyosdir. Texnologik vositalardan foydalanish chet tili o'rganishning har bir aspect (o'qish, yozish, tinglab tushunish va gapirish)ida qo'l keladi. Masalan, tinglab tushunish til o'rganishning eng muhim qismlaridan biridir. Bunda o'quvchi bir paytning o'zida so'zlovchining talaffuzi, grammatik qoidalarga rioya qilganligi, so'z boyligi va uning ma'nolariga e'tibor berishi talab qilinadi.

Chet tillarini o'rganish davrida ko'plab til o'qituvchilari nafaqat lug'atlarni balki muloqotni ham eng samarali deb bilishadi va "grammatikadan so'zlarga, keyin esa ijro etish uchun ishlashni o'zgartirish" tamoyili bo'yicha ishlashning an'anaviy usullarini tanqid qiladilar. "Muloqot barcha til qobiliyatlarini rivojlantiradi -gapirish va yozishdan o'qish va tinglashgacha". Talaba birinchi navbatda so'zlarni, ma'lumotlarni, grammatikani eslab qoladi va keyin ular nimani anglatishini tushuna boshlaydi. Maqsad – talabani chet tilida nafaqat samarali, balki to'g'ri gapirishga o'rgatish. Yangi so'zlarning qoidalari, ma'nolari o'qituvchi tomonidan o'quvchiga tanish so'zlar, asoslar lug'atlar va ma'lumotlar, imo-ishoralar va mimikalar, chizmalar va boshqa yordamchi vositalar yordamida tushuntiriladi.

Xulosa qilib aytish kerakki, chet tillarini o'rgatish ko'proq madaniyatli shaxsni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, u o'z-o'zini tahlil qilish va yangi bilimlarni tizimlashtirish ko'nikmalariga ega ekan. Innovatsion usullar va elektron lug'atlar butun tizimni modernizatsiya qilishning ajralmas qismidir. Shunga amin holda o'qituvchilar eng ilg'or yondoshuvlar bilan tanishishlari va keyinchalik ularni birlashtirishi va lug'atlardan foydalangan holda ta'lim tizimida sezilarli o'sishga erishish mumkin. Ko'plab ta'lim muassasalari elektron lug'atlardan foydalanib multimedia imkoniyatlaridan foydalangan holda yangi darajaga o'tmoqda. Lug'atlardan foydalanish butun ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi.

Ta'lim jarayonida o'tkaziladigan treninglarda nutq ko'nikmalariniva so'z bo'yiligini shakllantirishga va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishga yetarli e'tibor berilishi kerak. Bundan tashqari ta'limda har bir darsning muvaffaqiyati ko'p jihatdan mashg'ulotni to'g'ri tashkil etishga bog'liqdir. Dars o'qituvchi va o'quvchining ijodiy hamkorligiga asoslanishi lozim. Shundagina o'quvchilar mustaqil erkin fikrlay oladilar, irodalari tarbiyalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jumayeva, M. B. (2023). Classifications of Cardinal Numbers and Ordinal Numbers in English And Uzbek. *Ijtimoiy Fanlarda Innovasiya Onlayn Ilmiy Jurnal*, 3(2), 132-134.
2. Mohira, J. (2023). Problematic Situations That Arise in Learning Foreign Languages and Their Solutions. *International Journal of Recently Scientific Researcher's Theory*, 1(2), 414-417.
3. Jumayeva, M. B. (2023). Chet Tillarini O'rganishda Ommaviy Axborot Vositalarining O'rni va Ahamiyati. *Boshqaruv va Etika Qoidalari Onlayn Ilmiy Jurnal*, 3(5), 240-242.
4. Bekzodovna, J. M., & Akbarovna, D. G. (2023). Innovative Methods and Tools in Higher Education. *Science and Innovation*, 2(11), 708-715.
5. Jumayeva, M. B., & Usmanovna, S. M. (2022). Practical Methods of Culture-Based Language Teaching in English Classes. *Science and innovation*, 1(Special Issue 2), 612-615.
6. Bekzodovna, J. M., & Abdullayevna, R. N. Organization of Modern Educational Processes in The Education System.
7. Jumayeva, M. (2021). Chet Tillar O'qitishning Zamonaviy Tendensiyalari Va Axborot Texnologiyalaridan Foydalanish Tajribasi. *Ijodkor O'qituvchi Jurnal*.
8. Jumayev, F. B. (2023). Legal Services for Collection of Expenses: Problems and Proposals. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 3(6 (International Scientific Researcher)), 9-13.
9. Jumayev, F. B., & Jumayev, B. N. (2023). Ways to Improve Listening Skills Among Children. *Ijtimoiy Fanlarda Innovasiya Onlayn Ilmiy Jurnal*, 3(2), 129-131.
10. Jumayev, F. B., & Jumayev, B. N. (2023). Technology of Using of Didactic Games in English Language Lessons. *Boshqaruv va Etika Qoidalari Onlayn Ilmiy Jurnal*, 3(4), 112-115.